

KEDVES 4–5. ÉVFOLYAMOS OLVASÓK!

Céлом, hogy ez a munkafüzet az itteni olvasmányokkal és változatos tevékenységekkel a szövegértés és a szövegalkotások fejlesztéséhez járuljon hozzá. A Tinta Könyvkiadó jelen munkafüzete tanító jellegű meséket és a mesékre emlékeztető elbeszéléseket mutat be. Az itt közölt tevékenységek az olvasottak legfontosabb tényeire, adataira, összefüggéseire hivatkoznak. Helyénvalónak tartom a több mondatból álló bekezdések megalkotását is, mert a rövidebb-hosszabb szerkesztésű vélemények azt is megmutatják, hogyan vélekedtek az olvasottakról. Nem hanyagoltam el a szó-kincsetek fejlesztését és a megfigyelési készségek gondozását sem. Többször javaslom egy-egy mese néhány jelenetének lerajzolását külön lapra, majd a címalírások elkészítésére is bátorítok. Fontosnak tartottam az igaz-hamis típusú feladatok közlését, amiként az irányított mondatalkotás támogatását is.

Vajon miért nélkülözhetetlen a mese, egyáltalán az olvasás? A mesékben győzni lehet, és a rosszra méltó büntetés vár. A mesék figyelmeztetnek, és egyúttal segítik a valóságos élettől történő szembesülést. Nemde, hogy szívesen mesélünk, örömmel rajzolunk, szereplési izgalommal bábozunk, meséket dramatizálunk, sőt meseírással is foglalkozunk, és természetesen fáradhatatlanul válaszolunk a sorsfaggató kérdésekre: Miért indult el? Miért segített rajta? Miért tette? És mennyi kérdésünk lehet még! Hányszor játszhattok egy-egy mesefeldolgozás alkalmával, amikor a ki?, kivel?, hol?, mikor?, miért?, hogyan?, mit csinál? kérdésekre válaszoltok, ezekről beszélgettek, sőt vitatkoztok is körültekintően. Megfigyelhetitek a történetben az események menetét, az idő megváltozását, összehasonlíthatjátok a helyszíneket, megízlelhetitek a különleges zamatú kifejezéseket, és mindeközben tesztek is a szöveghez, vesztek is el belőle, vagyis formáljátok, csiszoljátok, alakítjátok.

Az olvasmányok megértése szempontjából célszerű ismernetek a cselekvéselemeket. Ismerjétek csak meg a cselekvéselemek közismertebb tagjait!

- a) *hiány* – A család, a közösség valamelyik tagjának hiányzik valami, szeretne valamit megszerezni.
- b) *eltávozás* – A család, a közösség egy tagja eltávozik hazulról.
- c) *útnak indulás* – A (fő)hős elhagyja otthonát, közösségét.
- d) *tilalom* – A (fő)hősnek tiltó parancsot adnak.
- e) *a tilalom megszegése* – A (fő)hős a tilalmat megszegi.
- f) *cselvetés* – A (fő)hős ellenfele megpróbálja becsapni az áldozatát, hogy hatalmába kerítse őt és vagyonát.
- g) *kézre játszás* – Az áldozat hisz a félrevezetésnek, és ezzel akaratlanul is az ellenség kezére játszik.
- h) *próba* – A (fő)hőst próbának vetik alá: kikérdezik, megtámadják, feladatot adnak neki stb.

- i) *varázsszeszköz* – Varázsszeszköz jut a (fő)hős birtokába.
- j) *kalauzolás* – A (fő)hős útba igazítása.
- k) *küzdelem* – A (fő)hős és ellenfele összecsapnak.
- l) *megbélyegzés* – A főhős megjelölése.
- m) *győzelem* – Az ellenség legyőzése.
- n) *jutalom* – A főhős megházasodik, trónra lép.

További cselekvéselemek még: a leleplezés, értesülés, üldözés, közvetítés, károkozás, feladat, ellenakció, követelés, reagálás, elhatározás, visszafordulás.

Ha a szereplőkhöz cselekvéselemeket, helyszíneket, időpontokat, közlekedési eszközöket stb. rendeltek, máris szöhetitek a mese színes szövetét nyelvünk gazdag tárházának felhasználásával.

Van még egy közös ügyünk, ez a magyar nyelv gazdag szókincse, amelynek a bemutatására különböző célú és jellegű szótárakat írnak nyelvészek. Fontosak ezek az értelmező és szókincsszótárak, hiszen nyelvünket mutatják be, ha okosan, figyelmesen forgatjuk, olvassuk és hasznosítjuk őket. „*A szótár csak kagyló, ezzel csak meregtünk a nyelv tengeréből. A nyelv azonban a tenger, a tenger*” – olvashatjuk Kosztolányi Dezső *Nyelv és lélek* című kötetében. Ugyanakkor tudjuk, hogy ez a kagyló, vagyis a szótár, tágabban véve: a szótárfajták nélkülözhetetlen barátaink a világban való tájékozódásunkhoz. Különösen ezeket ajánlom a figyelmetekbe, ezekre hivatkozom jelen munkafüzetünk bizonyos feladatainak a megfogalmazásakor. Az alább található szótárak után olvasható rövidítéseket alkalmazom, ti azok feloldását itt megtaláljátok, és hasznosítsátok is a feladatok megoldásakor a javasolt szakkönyvet!

- A magyar helyesírás szabályai. 12. kiadás (AkH¹²).* 2015. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Daniss Győző 2016. *Mit jelent?* Diákszótár. Tinta Könyvkiadó. Budapest. – Megjegyzés: ez az egynyelvű kézisztár rövidítve MJD
- Eöry Vilma (főszerk.) 2007. *Értelmező szótár +.* Értelmezések, példamondatok, szinonimák, ellentétek, szólások, közmondások, etimológiák, nyelvhasználati tanácsok és fogalomköri csoportok. Tinta Könyvkiadó, Budapest. – Megjegyzés: ez az egynyelvű kézisztár rövidítve ÉSz +
- Eöry Vilma (főszerk.) 2010. *Magyar értelmező szótár diákoknak.* Tinta Könyvkiadó, Budapest. – Megjegyzés: ez az egynyelvű kézisztár rövidítve ÉSZD
- Kiss Gábor (főszerk.) 1998. *Magyar szókincstár* (Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára). Tinta Könyvkiadó, Budapest. – Megjegyzés: ez az egynyelvű kézisztár rövidítve MaSzó
- Temesi Viola (főszerk.) 2012. *Magyar ellentétszótár. Ellentétes jelentésű szavak szótára.* Tinta Könyvkiadó, Budapest. – Megjegyzés: ez az egynyelvű kézisztár rövidítve MESz